

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Britská ústavnost 20. století

Studentská vědecká odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

[2011]

IV. ročník

Autor: Radek Píša

Konzultant: prof. JUDr. Jan Kuklík, DrSc.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do 4. ročníku Studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) vypracoval samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla dříve publikována, nebyla vcelku ani částečně obhájena jako práce diplomová či bakalářská a nebyla přihlášena do předchozích ročníků SVOČ či jiné soutěže.

V Praze dne 14. 4. 2011

.....
Radek Píša

Obsah

Obsah.....	3
Úvod	4
1. Filozofické základy britské ústavnosti	6
2. Devoluce	8
3. Evropeizace britského práva (Human Rights Act 1998, EHS a EU).....	11
Současné trendy a závěr.....	14
Literatura	16
Zmíněná soudní rozhodnutí.....	16
Články	16
Monografie.....	16

Úvod

Pod britským ústavním systémem si většinou představíme zvláštní pojetí s mnoha podivnými pojmy, za všechny jmenujme nepsanou ústavu, suverenitu parlamentu a vládu práva.¹ S těmito pojmy se pak často žongluje podle politických názorů interpreta, a obvykle se končí konstatováním, že díky mnohým zvláštnostem by pokusy o jeho přenositelnost byly velmi rizikové. Nová vlna těchto diskusí přišla s nálezem českého Ústavního soudu o zkrácení volebního období. Podobně jako ve Skandinávii hrála v rozvoji státu na ostrovech větší roli činnost spolků a měst. Příbuznost se skandinávskými instituty se ještě zvětšila po druhé světové válce, kdy labouristé budovali sociální stát podobného typu. Ten se po změně politického kurzu výrazně ztenčil a teorie sociální politiky ho nyní označuje pojmem reziduální sociální stát. Ovšem například Národní zdravotnický systém (NHS) má výrazně skandinávský charakter díky financování z daní, zatímco kontinentální systémy bývají financovány z povinného pojištění. Pokud se vrátíme k veřejnému právu, hlavní podobností bude praktická absence kontroly ústavnosti. Jinými slovy, při bližším pohledu přestává být ostrovní systém vlády ostrovem kuriozit nezávislých na kontinentální Evropě.

Po vzniku Velké Británie v roce 1707 zanikl skotský parlament a po zákoně o unii s Irskem zhruba o sto let později zanikl také irský, ovšem rozdíl především v soukromém² právu se nikdy nesmazaly a nyní s postupující devolucí se mohou opět zvětšovat, pokud by ovšem takový divergentní pohyb byl v Evropské unii vůbec vhodný a možný. Přesně vzato, pojem britské právo se nepoužívá, a pokud texty hovoří například o evropeizaci ostrovního práva, mluví o vlivu na anglické a skotské právo. Většinou se ovšem adjektivu prostě vyhnou. Nicméně v oblasti ústavního práva probíhala diskuse na celostátní úrovni a přelomové zákony se ve 20. století týkaly celého území státu (tato skutečnost důvodem pro slovo britská v názvu práce, kromě toho, že v českém prostředí lépe zní a autorovi práce se lépe vešlo na řádek).

---

¹ Na druhou stranu, mnohé pojmy ostrovního ústavního a správního práva nám znějí povědomě nebo mají blízký protějšek v našem právu. Od našich polylegálních ústav přes asymetrický systém vlády po devoluci.

² Teoreticky neexistuje v ostrovním právu hranice mezi soukromým a veřejným právem ve smyslu práva kontinentálního. V Británii ovšem vycházejí některé učebnice nazvané Veřejné právo, kterým se myslí materie ústavního a správního práva (jiní autoři dávají přednost názvu prostě Ústavní a správní právo).

Spojené království nemá kodifikovanou rigidní ústavu, ve světě obvyklou. I tak ale existuje v britské angličtině pojem ústavní právo. Kromě zákonů ho tvoří ústavní zvyklosti (constitutional conventions), které tvoří onu nepsanou část ústavy (ty ovšem nejsou právem v užším slova smyslu, nejsou vynutitelné). Přestože se v běžném hovoru na ostrovech někdy říká neústavní, britští právníci toto sousloví nepoužívají, protože neexistuje autorita, která by posoudila, zda tomu tak je (McEldowney 2002, s. 15).

Nejznámější příklady legislativy obvykle zahrnují Magnu Chartu z roku 1215, Listinu práv z roku 1688 a z moderních dob, kterým se budeme věnovat, především zákony o parlamentu, zákon o Evropských společenstvích z roku 1972, zákony týkající se devoluce a zákon o lidských právech z roku 1998 (tam.). Protože však tyto zákony nejsou formálně odlišné od jiných, jde jen o materiální vymezení. Vzhledem k častému zvyku vydávat krátké či jednoúčelové zákony je také počet těchto zákonů značný.

Z tradičních konvencí ohledně panovníka jmenujme tradici jmenování premiérem představitele strany, která má většinu v dolní sněmovně nebo potvrzení zákona, který prošel legislativním procesem. Formalizace britské monarchie došla tak daleko, že i každoroční zprávu o stavu země píše premiér a panovník jí jen čte. Zajímavější jsou jistě konvence moderní a nespojené s panovníkem. Nejdůležitější je Salisburyho konvence, která říká, že horní sněmovna neblokuje vládní návrhy, pokud byly součástí volebního programu.

Autor této práce původně zamýšlel napsat text pokrývající nejvýznamnější momenty britského ústavního vývoje ve dvacátém století. To se ukázalo jako problematické během psaní o myšlenkovém základu a devoluci, protože látka je velmi obsáhlá a pouhý přehled by vlastně kopíroval učebnici angloamerických právních dějin. Vývoj parlamentu je zase popsán v knize doc. Kysely Dvoukomorové systémy. Práce se tedy zaměřuje nejprve na filozofické základy a poté na jevy, které ony základy nejvíce problematizují (devoluci a evropeizaci). Cílem je ukázat a diskutovat, nakolik je současná Británie jako členská země Evropské unie zvláštní a zda je tradiční ideologie, formovaná v době neironického používání pojmu Britské impérium, relevantní pro porozumění systému vlády. Na konci je závěr se shrnutím momentální diskuse. Jako zdroje byly použity především dostupné monografie a články z časopisu *European Public Law*.

1. Filozofické základy britské ústavnosti

Moderní pojetí britského systému vlády stabilizoval A. V. Dicey v roce 1885 spisem *An Introduction to the Study of the Law of the Constitution*. Základními principy jsou podle něj suverenita parlamentu (*sovereignty of parliament*) a vláda práva (*rule of law*).

Termín vláda práva převzal Dicey z práce Wiliama Hearn (1826 – 88). Hearn při jeho koncepci paradoxně čerpal z diskuse o ideální vládě v Anglii sedmnáctého století. Podle Hearn má idea vlády zákona antické kořeny a může být nalezena v Platónově Ústavě. Ve třináctém století také existoval silný odpor proti představě, že král stojí nad zákonem, která vedla k Magna Charta. Hlavním základem Hearnovy představy byly nicméně úvahy Johna Locka. Především představa, že vláda by měla být vykonávána podle vyhlášených a lidu známých zákonů. Diceyovo pojetí vlády práva více čerpá z prací Blackstona, Coka a Austina. Především je ovlivněno Austinovou ideou všemocnosti parlamentu. Podle Diceyho je vhodnější ochrana vlády zákona pomocí soustavy obecných soudů než vybudování speciálních institucí pro tento účel. [McEldowney 2002, s. 140 – 142].

Termín parlament často vede k promítání soudobých demokratických představ zpět do minulosti. Pojem parlamentu v kontextu suverenity parlamentu však znamená Krále (Královnu) v parlamentu (Goldsworthy 1999, s. 9). Panovník historicky parlament svolával, rozpouštěl nebo případně odročoval, aby nemusel vypisovat nové volby. Jeho aktivní role vedla některé historiky k přesvědčení o významu suverenity parlamentu ve smyslu kontrolní role komor vůči koruně (tamt.)³. Jinými slovy, pojem suverenita parlamentu byl sice používán už od roku 1530, ale teprve konec 19. století mu dal současný význam. Podle Goldsworthyho tvoří Diceyho pojem suverenity dvě složky: pozitivní (parlament může libovolně vydávat nebo rušit zákony) a negativní (nikdo nemůže překonat nebo obejít zákony parlamentu)(tamt.). Tyto principy jsou však synallagmatické, představují totéž (Goldsworthy 1999, s. 10).

Přestože se otázka přezkumu ústavnosti periodicky objevuje, nakonec se nikdy neuplatnila (myšlenka se objevila např. v roce 1773 v petici Londýňanů, ovšem na druhou stranu se tyto představy někdy setkaly s odmítnutím jako rebelie. Kupříkladu v roce 1824, kdy je za ně považuje Jeremy Bentham v knize *The Book of Fallacies*, Goldsworthy 1999, s. 195).

---

³ Podle Goldsworthyho však mají na mysli spíše odpovědnou vládu (*responsible government*). Nicméně aktivní role krále v do revoluce staví sousloví Král v parlamentu do poněkud ambivalentní polohy (tamt.).

Koneckonců, Goldsworthy cituje Dahla, který si klade otázku, proč by měly být státy s přezkumem ústavnosti demokratičtější než ty bez něj (Nizozemí, Nový Zéland, Skandinávie a Švýcarsko)(tamt., s. 277 – 278).

Stalo se poměrně obvyklým pojímat vládu zákona tak, jak jí pojímá Hayek. Jak ale uvádí Allison, Hayekovo pojetí je více ovlivněné německou diskusí o právním státě, která probíhala v devatenáctém století (Hayek to píše v kapitole sedm Cesty k nevolnictví). Zatímco Dicey mívá k individuálním osobám, ať už jde o vládní úředníky či soukromé osoby, v centru Hayekovy pozornosti stojí vlády (kromě skutečnosti autoritářských a totalitních režimů je také ovlivněn právě kontinentálním pojetím veřejného práva). Proto Hayek používá argument *Ad absurdum*, kdy pokud by vláda práva znamenala pouhý princip legální licence, diktátor by získal neomezenou a arbitrární moc.⁴ [Allison 2007, s. 202 – 203].

Jako součást Diceova stále reflektovaného analytického odkazu bychom mohli zdůraznit důraz na změnitelnost ústavy bez ohledu na legitimitu takového kroku (Allison 2007, s. 17). Allison zde také cituje Edmunda Burka, který přichází s podobnou myšlenkou již o sto let dříve.⁵ Pokud bychom zastávali podobný názor, jevila se nepotřebnost formálně koncipované rigidní ústavy mnohem méně zvláštní.

---

⁴ Allison pokračuje, že podle Hayeka skončil anglický příspěvek k principu svobody (přestože byl z větší části zachován) s nástupem Bethamovského utilitarismu, a pro další vývoj si odskočil do Německé debaty o *rechtstaat* (Allison 2007, s. 204). Autor této práce to vnímá jako další projev vzdálenosti hayekovských deduktivních konstrukcí od moderní právněteoretické diskuse.

⁵ “A state without the means of some change is without the means of its conservation. Without such means it might even risk the loss of that part of constitution which it wished the most religiously to preserve“ Reflections on the Revolution in France and the Proceedings in Certain Societies in London Relative to the Event (London, Penguin 1968), s. 192, cit. podle (Allison 2007, s. 17). Autor práce zde vložil tento citát především kvůli současné české diskusi o nezměnitelnosti ústavy, která je někdy chápána jako konzervativní institut.

2. Devoluce

Přestože je Velká Británie unitárním státem, projevuje se nyní v důsledku devoluce výrazněji asymetrická povaha uspořádání (the asymmetrical constiution). Do jisté míry existovala asymetrie vždy, někdy se dokonce objevovali pochyby, zda lze anglické pojmy přenášet na skotské reálie apod.⁶ Podnětem pro pozdější systematickou devoluci se stal zákon o irské vládě z roku 1920 (The Government of Ireland Act 1920), který poskytl rámec fungování severního Irsku až do roku 1972. Podle něj byly přeneseny některé pravomoci na Parlament severního Irsku (Parliament of Nothern Ireland), přestože suverenita westminsterského parlamentu nebyla dotčena. Tato legislativa však byla zrušena přijetím zákona o severním Irsku z roku 1973 (Nothern Ireland Constitution Act 1973) a zákonem o Shromáždění severního Irsku z téhož roku (Nothern Ireland Assembly Act 1973), které zrušili samosprávu v důsledku vzrůstajícího násilí. Odmítnutí federalizace a propagace devoluce přišla z Královské komise pro ústavu (Royal Commission on the Constitution), která vydala v roce 1973 tzv. Kilbrandonskou zprávu. Devoluci však tehdy ve Skotku a Walesu neschválila referenda. [McEldowney 2002, s. 29].

V září 1997 prošla devoluce referendem ve Skotsku i Walsu a nová Labouristická vláda se značnou většinou v dolní sněmovně si mohla dovolit být radikální. Zákon o Skotsku z roku 1998 (The Scotland Act 1998) vytvořil Skotský parlament volený na čtyři roky s pravomocí vydávat zákony a omezenou pravomocí uvalovat daně. Od té doby také existuje Skotský předseda vlády a proces jmenování členů vlády, kteří potřebují souhlas parlamentu. Parlament Spojeného království si ponechal obecnou legislativní kompetenci, kromě jiného týkající se zahraničních vztahů včetně Evropské unie, Koruny, obrany a hospodářských věcí. Skotská vláda si rychle vytvořila svůj odlišný styl vedení země a obsah agendy. [McEldowney 2002, s. 30].

Zákon o vládě ve Walesu (The Government of Wales Act 1998) vytvořil Velšské shromáždění (Wales Assembly), s pravomocemi menšími než má Skotský parlament,

---

⁶ Když Rektor Glasgowské univerzity napadl v kauze MacCormick v. Lord Advocate (1953) titul Alžběty II., protože číslovka II. byla podle něj v rozporu se článkem 1. zákona o unii z roku 1707, soud sice hovořil o nepřenositelnosti anglické nauky o suverenitě parlamentu na Skotsko, ale učinil tak jen obiter dictum, protože zákon o královských titulech z roku 1953 (The Royal Titles Act 1953) byl vydán až po korunovaci. [McEldowney 2002, s. 22 – 23]

například nemohlo uvalovat daně a vydávat zákony (avšak velká část pravomocí Ministerstva pro Wales byla předána shromáždění). Existuje předseda vlády (First minister) a shromáždění funguje na principu výborů shromáždění, která odpovídají uspořádání kabinetu. Jinými slovy, Velšské shromáždění bylo v Británii anomální díky jeho omezeným pravomocem. Vystávala ovšem otázka, jak se v budoucnu vyvine stav neformálních institucí a jak budou postupovat případní další devoluční kroky. [McEldowney 2002, s. 30 – 31].

V roce 2006 však byla zákonem o Velšské vládě (Government of Wales Act 2006) svěřena shromáždí pravomoc vydávat originární normotvorbu. Podle článku tři tohoto zákona je však pochopitelně možné vydávat legislativu jen ve vyjmenovaných oblastech. Ovšem tento rozsah může být kromě zákona britského parlamentu změněn také na návrh samotného shromáždění pomocí Nařízení v radě (Orders in Council), kdy se vyhne běžnému legislativnímu procesu. Návrh je zpracován obvykle v radě a odeslán příslušnému ministrovi. V parlamentu je projednán v horní sněmovně Ústavním výborem a ve sněmovně obcí Výborem pro velšské otázky. Sněmovna lordů dala již při prvním projednávání najevo, že považuje tyto otázky za ústavní. To vyústilo v drobné spory s Velšským výborem v dolní sněmovně, zejména ve spojení s požadavkem důkladného odůvodnění navrhovaných kompetencí. Návrh však nakonec prošel v červnu 2010. Politickou diskusí hýbaly především dvě otázky: jestli shromáždění využije pravomocí ke zrušení práva nájemníků ke koupi obecních bytů a jestli podpoří místní správu v budování infrastruktury pro Romy a cestovatele. Ke schválení výrazně přispělo prohlášení Vlády Velšského shromáždění, že nehodlá rušit zmíněné právo nájemníků. Ovšem proces vyjednávání zvýraznil problém odpovědnosti v takto uspořádané ústavní struktuře. [Sherlock 2011, s. 25 – 27].

Paradoxně se Walesu připravuje referendum o pokračování devoluce. Dosavadní proces poukázal na některé problémy, vznik konkurenční legislativy a omezení role Velšské vlády jako výboru shromáždění (vzhledem k jednáním s Londýnem se členové vlády více vyčleňují). [Sherlock 2011, s. 34].

V Severním Irsku byl proces devoluce vázán na proces mírový. Bylo vytvořeno shromáždění volené každé čtyři roky, nicméně k sestavení administrativy je nutné dosáhnout kromě jiného rovnováhy mezi unionisty a nacionalisty. V květnu 2000 byl navíc devoluční proces zastaven v důsledku dočasného krachu mírového procesu, a i když byl později obnoven, jeho konečný

výsledek závisí na pokroku v mírovém procesu. To také podtrhuje v této rovině dosud trvající konečnou suverenitu westminsterského parlamentu. [McEldowney 2002, s. 31].

Kromě těchto území se proces devoluce týká i Londýna. Zákon o velkém Londýně z roku 1999 (The Greater London Authority Act 1999) vytvořil úřad přímo voleného starosty a 25členné zastupitelstvo. Volební systém je kombinovaný, 14 je voleno jednokolovým většinovým systémem, 11 poměrným systémem. Podobný systém je zaveden pro volby do regionálních orgánů ve Skotsku a Walesu, Severoirské shromáždění bylo skládáno poměrem podle výsledků voleb do britského parlamentu. Spolu s volbami do Evropského parlamentu tak představují volby do devolovaných institucí velký průlom do tradičního volebního systému. [McEldowney 2002, s. 33].

Instituce velkého Londýna existovala již dříve, ovšem vzhledem k logické převaze tehdy průmyslových předměstí bývalo vedení obsazováno výhradně labouristy, i když jinak měli konzervativci celostátně převahu. Následkem toho byl tento stupeň samosprávy zrušen za konzervativních vlád v 80. letech. Jeho znovuzavedení za labouristů se může jevit jako jejich posilující prvek, jenže mezitím se Británie deindustrializovala. Vítězství konzervativce Borise Johnsona v posledních volbách bylo přesto poměrně překvapivé.

3. Evropeizace britského práva (Human Rights Act 1998, ES a EU)

Velká Británie stála u kořenů Evropské úmluvy o lidských právech a byla prvním státem, který jí ratifikoval – v březnu 1951 (Allison 2007, s. 222). Samotný text Úmluvy byl napsán s pomocí britských právníků s výraznými rysy tehdejšího anglického zákonodárství, např. negativními formulacemi většiny článků (McEldowney 2002, s. 446).

Až do reformy Úmluvy, která vstoupila v platnost v roce 1998, byly stížnosti předkládány Komisi pro lidská práva, která potom rozhodla, zda je stěžovatel oprávněn, a případně případ předala Výboru ministrů. Komise mohla případ předložit soudu podle článku 48 Úmluvy, což byl obvyklý postup při vzniku sporu. Po vstupu jedenáctého protokolu v platnost byla Komise a soud sloučeny, význam Úmluvy se tak výrazně zvýšil. [Phillips, Jackson 2001, s. 469 – 470].

Přelomem byl zákon o lidských právech (Human Rights Act 1998). Jeho podoba byla navržena v předvolebním programu Labouristů v roce 1997. Zákon o lidských právech přímo neinkorporoval Úmluvu do různých právních systémů, které existují ve Spojeném království. Zákon poskytuje další ochranu práv, která jsou uvedena v Úmluvě. Část tři obsahuje interpretační pravidla, část 6 dává povinnost veřejným orgánům nejednat způsobem neslučitelným s Úmluvou. Otázka, jestli má zákon váhu při sporu soukromých stran, se stala kontroverzní. [Phillips, Jackson 2001, s. 476].

Zákon nabyl účinnosti v Anglii a Walesu 2 října 2000. Při přípravě legislativy se na rozdíl od zákona o ES kladl důraz na zachování tradičního pojetí systému vlády a neposkytuje prostor pro zrušení zákona kvůli nesouladu. Otázkou je, jak se situace vyvine, pokud v budoucnu EU přistoupí k úmluvě (resp. bude umožněno přistoupit mezinárodním organizacím). V případě konstatování nesouladu soudem může příslušný ministr zákon novelizovat opravným nařízením (remedial order), ovšem to musí být předloženo parlamentu na minimálně 60 dní, obě komory musí schválit vysvětlující zprávu (jen ve výjimečných případech lze vydat spojené rozhodnutí obou komor). Lze ho také vydat jen ze závažných (compelling) důvodů, vypočtených v zákoně o lidských právech. Při projednávání návrhů běžných zákonů v parlamentu po nabytí účinnosti zákona o LP se přepokládá vydání zprávy o souladu před druhým čtením. [McEldowney 2002, s. 445 – 447].

Zmíněný pojem orgány veřejné moci (public authorities) však není obvyklým pojmem anglického práva. Podle precedentů, které dokazují vznikající oddělení soukromého a veřejného práva, se prima facie usuzuje, že veřejným orgánem jsou tělesa vykonávající legislativní nebo common law moc, oproti tělesům založeným na kontraktuální bázi. [Phillips, Jackson 2001, s. 482].

Tyto rozpory přinášejí další interpretační potíže, jak už bylo výše zmíněno, není například jasné, jestli má zákon horizontální nebo vertikální účinek. Také samotný zákon v oddílu 13 stanoví v některých otázkách jako orgán veřejné moci anglikánskou církev, avšak postavení ostatních církví v tomto ohledu není jasné. Definitivně bude muset tyto otázky vyřešit judikatura. V souvislosti se zmíněným problémem ostrovní definice orgánu veřejné moci např. soud v kaze *Venebles v. News Group Newspapers* zdůraznil, že soud je jako takový orgán vázán úmluvou i v případě, že posuzuje příčinnou souvislost podle common law. Na druhou stranu, v *R v. Lambert* vyplynula nemožnost retroaktivní působnosti zákona. Obecně vzato, orgán veřejné moci není odpovědný, pokud ho k postupu proti zákonu nutil jiný právní předpis. Z procesního hlediska musí podat poškozený žalobu do jednoho roku. [McEldowney 2002, s. 448 – 449].

V důsledku ideologie suverenity parlamentu existuje ve Velké Británii dualistické pojetí vztahu mezinárodního a vnitrostátního práva. Ovšem Evropský soudní dvůr už od sporu *Costa v. ENEL* konstantně judikuje nadřazenost evropského práva nad národním (jinak by evropské právo nemělo žádný smysl). Systém práva Evropské unie a bývalých společenství je tedy monismem sui generis. Přesto musí být primární evropské právo, které je tvořeno mezinárodními smlouvami, zavedeno do britského práva zákonem. Po té, co se ve Francii poněkud změnil politický kurz a přestala blokovat britský vstup do tehdejších společenství, v jednáních po roce 1967 dojednala konzervativní vláda vstup. Smlouva o přistoupení byla podepsána v Bruselu v roce 1972 a nabyla platnosti 1. 1. 1973. Z hlediska vnitrostátního práva byl přijat zákon o evropských společenstvích (*European Communities Act 1972*).

Ovšem jedna ze základních britských ústavních zásad stanoví, že parlament nemůže vázat příští parlament. Labouristé proto prohlásili, že v případě volebního vítězství vystoupí z ES nebo vyjednejí jiné podmínky. Labouristé skutečně vyhráli volby v roce 1974 a utvořili v této

otázce rozpolcenou vládu.⁷ To nakonec vedlo v roce 1975 k přijetí zákona o referendu, Podle vlády nebyla referenda konaná podle tohoto zákona závazná pro parlament (kvůli ideologii suverenity parlamentu), ale byla by jimi vázaná vláda. V referendu nakonec velká většina voličů v Anglii a menší většiny v ostatních částech Velké Británie hlasovaly pro setrvání v ES.⁸ [Phillips, Jackson 2001, s. 69 – 70].

Zákon o evropských společenstvích musel tedy být novelizován při přijetí každé nové smlouvy. Jeho novelizace v roce 1993, která do britského práva zaváděla Maastrichtskou smlouvu, téměř vedla k pádu konzervativní vlády Johna Majora a vyhrotila problematiku kontrastu mezi ratifikací jako královským prerogativem a parlamentním souhlasem pomocí legislativy (Phillips, Jackson 2001, s. 119).

Volby do Evropského parlamentu nejdříve upravoval zákon o volbách do Evropského shromáždění (European Assembly Election Act 1978), který stanovil pro Severní Irsko metodu jednoho přenosného hlasu a pro zbytek země tradiční většinový systém. Jednotný evropský systém se neuplatnil díky britskému vetu. Nový zákon o volbách od Evropského parlamentu (European Parliament Elections Act 1999) byl jeden z mála, u kterého byla použita procedura k přehlasování horní komory podle zákona o parlamentu z roku 1949. Pro Severní Irsko, které tvoří jeden volební obvod, ponechal systém jednoho přenosného hlasu, ale pro zbytek země zavedl poměrný systém, kdy volič volí mezi kandidátkami (území je rozděleno na více obvodů). [Phillips, Jackson 2001, s. 121 – 122].

---

⁷ V této době Labouristé chápali ES jako kapitalistické a imperialistické sdružení. Naproti tomu Commonwealth chápali jako nekapitalistický a solidární. Zajímavá je především výměna pozic mezi stranami, kdy na konci skončila konzervativní strana jako podstatně méně proevropská.

⁸ Tyto události vedly k doporučení ES a EU, aby se u dalších zemí konalo referendum už před vstupem. Přestože tato zásada není formálně zakotvena, referendum se od té doby konalo v každé přístupující zemi.

Současné trendy a závěr

Tři funkční období labouristické vlády výrazně proměnily charakter formálního rámce fungování státu. Ovšem ještě více než formální rámec se v minulém století změnila reálná politická a hospodářská situace. Na začátku zastávalo Spojené království roli jednoho z mála průmyslových států a světového impéria. Bylo ale jen otázkou času, kdy ostatní minimálně evropské státy dosáhnou podobné úrovně vyspělosti. To se jim postupně dařilo od šedesátých let a ještě zvýraznilo britské politické klima trvale klesajícího světového vlivu. Následovala evropeizace britského práva, která přinesla více kontinentálních prvků (i když je skutečností, že ostrovní procesní pravidla ovlivnila fungování ESD).

Volby se ve Velké Británii konaly loni, když v květnu vypršela pětiletá lhůta. Přinesly vítězství konzervativců, kteří se vrátili do vlády po dlouhých třinácti letech, byť v koalici s liberálními demokraty. V souvislosti s jejich vítězstvím však zřejmě poněkud oslabí tempo ústavních změn, které jsou tradičně labouristickou doménou. Ještě v době, kdy politické vyhlídky tehdy nového premiéra Browna nevypadaly vůbec špatně, připravila vláda některé pracovní materiály, obsahující návrhy na další reformy ústavního uspořádání.

Pouhý měsíc po nástupu do funkce v roce 2008 byl představen materiál Správa Británie (The Governance of Britain). V tomto a několika dalších materiálech se objevily tři okruhy otázek. První zahrnuje oblast panovníkových prerogativů, především práva poslat ozbrojené síly do zahraničí (tato otázka vyvstala díky angažování britských ozbrojených sil v Iráku a Afghánistánu, pro které premiér nyní nepotřebuje souhlas parlamentu). Dalším tématem je omezení výkonné moci, co se týče jmenování do církevních, soudních a veřejných funkcí. Premiér v současnosti rozhoduje například o biskupech a dalších postech v Anglikánské církvi. Kromě toho jde také o pravomoc výkonné moci udělování státních vyznamenání. Poslední oblastí je konečná reforma Sněmovny lordů. Nejradičálnější návrhy hovoří o zcela volené sněmovně, reálnější o kombinaci volených a jmenovaných zástupců (jejichž poměr kolísá podle konkrétního návrhu). Kromě těchto materiálů existují pochopitelně i více radikální a více progresivně orientované materiály. Asi nejvíce radikální je představa sepsané ústavy. Je možné, že s podobně radikálním programem přijde příští labouristický lídr, který bude chtít získat moc radikálním programem. [Tierney 2009].

Oficiálně zůstává základní struktura vlády nezměněna, suverenita parlamentu jakoby trvá. Po vytvoření Nejvyššího soudu sice přestala být Sněmovna lordů běžným soudním orgánem, ale lordi soudci byly stejně zvláštním druhem členů. Výraznější je pro vládu možnost navrhnout jednorázové zákony, které běžně užívá a není vnímaná jako kontroverzní (přispívá k funkční vládě). Vzhledem k pravděpodobné stagnaci evropské integrace po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost nebude zřejmě polycentrický⁹ charakter práva dotčen a citlivé otázky nebudou položeny. Koneckonců, kontinentální ústavní soudy také nepodávají předběžné otázky k ESD, protože se považují za nejvyšší soudní orgány.

---

⁹ Tato práce zastává materiální teorii suverenity. Pokud bychom chápali suverenitu ve smyslu Schmittova oprávnění vyhlásit výjimečný stav, pojem polycentrický charakter práva je oxymóron (nyní mají toto oprávnění členské státy, v budoucnu možná federace). Vždy jde ale o jeden subjekt.

Literatura

Zmíněná soudní rozhodnutí

MacCormick v. Lord Advocate (1953)

Venebles v. News Group Newspapers (2001)

R v. Lambert (2001)

Články

TIERNEY, S. A New Wave of Constitutional Reform for the UK? *European Public Law*, 2009, ročník 15, č. 3, s. 289 – 294

SHEROLOCK, A. Devolution in Transition in Wales. *European Public Law*, 2011, ročník 17, č. 1, s. 25 – 34

Monografie

ALLISON, J. W. F. *The English Historical Constitution (Continuity, Change and European Effects)*. 1. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2007. 275 s. ISBN 978-0-521-70236-2

GOLDSWORTHY, J. *The Sovereignty of parliament. History and Philosophy*. 1 vyd. Oxford: Oxford University Press, 1999. 319 s. ISBN 0-19-826893-9

MCELDOWNEY, J. F. *Public Law*. 3. vyd. London: Sweet & Maxwell, 2002. 718 s. ISBN 0-421-780-703

PHILLIPS, O. H. JACKSON, P. *Constitutional and Administrative Law*. 8. vyd. London: Sweet & Maxwell, 2001. 855 s. ISBN 0-421-576-502